Propostes de la Fundació Marilles per a les eleccions estatals de 2026

Marilles Foundation

ACCIONS PER A UNA MAR BALEAR MÉS VIVA, PRODUCTIVA I RESILIENT

Aquest document recull vuit prioritats i un conjunt de propostes concretes per reforçar la **protecció i la conservació de la mar Balear** en el marc de les competències de l'Estat. Les propostes s'adrecen als partits polítics i candidatures de les Illes Balears que concorreran a les pròximes eleccions estatals, amb l'objectiu que puguin **incorporar-les als seus programes electorals** i **comprometre's amb la seva implementació**.

Resum de les prioritats

1. Crear nous espais marins protegits per complir els objectius europeus de conservació marina 30x30

2. Impulsar una pesca compatible amb la conservació del medi marí

3. Protegir i recuperar els hàbitats i les espècies marines més amenaçats

4. Reduir el renou submarí i les col·lisions amb cetacis

5. Reforçar la vigilància i el compliment de la normativa

6. Avançar cap a una mar lliure de contaminació

7. Coordinar les polítiques de protecció marina i impulsar la ciència i la innovació

8. Augmentar la inversió pública destinada a la conservació de la mar Balear

Desglossament de propostes

1. Crear nous espais marins protegits (EMP) per complir els objectius europeus de conservació marina 30x30

Espanya ha d'assolir l'objectiu de protegir almenys el 30% de la superfície marina i garantir que un mínim del 10% disposi de protecció estricta efectiva, harmonitzant els criteris de gestió entre administracions i impulsant la restauració passiva com a eina principal de recuperació dels ecosistemes més valuosos. A les Balears, la primera prioritat ha de ser ampliar de manera significativa la xarxa de protecció marina balear mitjançant la declaració d'una zona de protecció

estricta a les Muntanyes Submarines del Canal de Mallorca, la creació de les reserves marines de la Serra de Tramuntana i del Sud de Formentera, l'ampliació de les reserves existents de Tagomago i dels Illots de Ponent i la protecció de la zona de cria de catxalots del nord de Menorca.

· Assolir el 30% de superfície marina protegida al Mediterrani espanyol i el 10% en protecció estricta (categories UICN Ia i Ib), tal com estableix l'Estratègia Europea de Biodiversitat.

· Declarar una zona amb protecció estricta a les muntanyes submarines de les Balears (LIC Canal de Mallorca), d'acord amb el compromís del Parlament de les Illes Balears expressat al 2018 i la PNL aprovada al setembre de 2026.

· Crear una reserva marina a la Serra de Tramuntana.

· Crear una reserva marina al sud de Formentera

· Crear una reserva marina a la zona exterior de Tagomago i la zona exterior dels Illots de Ponent d'Eivissa i Formentera, ampliant les ja existents.

· Crear un EMP a la zona de cria de catxalots del Nord de Menorca.

· Aprovar els plans de gestió del 100% dels EMP designats a la mar Balear, amb objectius concrets, participatius i basats en evidència científica, assegurant recursos suficients per permetre'n el desenvolupament. Actualment, només el 42% dels EMP de l'Estat disposen de plans de gestió aprovats.

· Establir un grup de treball tècnic Estat-CAIB per harmonitzar criteris de protecció estricta (categories UICN Ia i Ib) i evitar buits de gestió entre aigües interiors i exteriors.

· Incorporar la protecció estricta (restauració passiva) com a estratègia prioritària en la gestió dels EMP d'àmbit estatal a la mar Balear, ateses les limitacions de les tècniques de restauració activa actuals per a coralls, gorgònies i comunitats coral·lígenes.

· Estendre els seguiments i les avaluacions de biodiversitat (espècies formadores d'hàbitat, espècies clau) a tots els espais marins protegits d'àmbit estatal de les Balears que no siguin reserves marines d'interès pesquer.

2. Impulsar una pesca compatible amb la conservació del medi marí

Cal limitar la pesca de fons sobre hàbitats vulnerables com el coral·ligen i el maërl, desplegar un Pla de Transició Justa per al sector pesquer, reforçar el suport a la pesca artesanal i prohibir els campionats de pesca submarina a tot l'Estat.

· Adoptar una regulació estatal de pesca de fons per limitar-la sobre hàbitats sensibles (coral·ligen, maërl, fons sedimentaris tous) a la Xarxa Natura 2000 mitjançant zonificació, en línia amb la Directiva Hàbitats.

· Adoptar una gestió de la pesca a la Mediterrània per zones GSA (GSA5 per la flota balear) tal com ja fa la Comissió Mediterrània per a la Pesca Global (GFCM). Desplegar el Pla Nacional de reducció de captures accidentals amb accions concretes per a taurons, rajades, invertebrats i aus marines, especialment per a les espècies d'elasmobranquis en perill crític a la mar Balear.

· Implementar el dispositiu Sharkpulse a la flota palangrera del Mediterrani espanyol que opera a aigües balears per reduir la captura accidental de fauna vulnerable.

· Aprovar i iniciar l'aplicació d'un Pla de Transició Justa per a la pesca que combini mitigació d'impactes i reducció de l'esforç pesquer, amb suport a la pesca de baixura i arts menors.

· Sol·licitar a la Unió Europea l'increment de quota de tonyina per a la flota pesquera balear, amb informe tècnic previ de la CAIB.

· Establir un programa estatal d'implementació de BRUV (*Baited Remote Underwater Video Systems*) amb intel·ligència artificial per al monitoratge de taurons i rajades a les aigües exteriors de les Balears.

· Adoptar zones de veda temporal o permanent per a la protecció de taurons i rajades quan aquestes zones es localitzin en aigües exteriors (fora de les competències autonòmiques).

· Incorporar al sistema integrat d'informació de la biodiversitat les dades recopilades per la CAIB sobre captures, alliberaments i albiraments d'elasmobranquis.

· Prohibir els campionats de pesca submarina a tot l'Estat espanyol.

3. Protegir i recuperar els hàbitats i les espècies marines més amenaçats

És necessari aprovar plans de recuperació per a espècies emblemàtiques com l'escat, la nacra, el virot petit i el catxalot, implantar tecnologies que redueixin les captures accidentals de taurons i rajades i impulsar programes de recuperació i reintroducció d'espècies desaparegudes o en situació crítica. És imprescindible desplegar programes de restauració ecològica que permetin recuperar almenys el 20% dels hàbitats marins degradats, incloent-hi comunitats de coral·ligen, gorgònies, praderies marines i grans badies somes de gran valor ecològic.

· Aprovar i implementar plans de recuperació nacionals per a espècies mediterrànies en perill crític o extintes a la mar Balear: 3 espècies d'escat (Squatina spp.), nacra (Pinna nobilis), virot petit (Puffinus mauretanicus), tortuga marina (Caretta caretta), catxalot (Physeter macrocephalus) i cetacis d'immersió profunda.

· Promoure projectes de reintroducció —d'acord amb estudis científics previs sobre la seva viabilitat i l'eliminació de les pressions rellevants—, tant d'espècies d'elasmobranquis extintes a les Balears —els peixos serra Pristis pectinata i Pristis pristis— com d'espècies encara no extintes i que han mostrat signes de recuperació, com ara Gymnura altavela o Aetomylaeus bovinus. En els dos casos, l'Estat ha d'actuar cooperant amb el Govern de les Illes Balears i/o d'altres comunitats autònomes que puguin aportar exemplars.

· Incloure en els plans de recuperació espècies del Llibre Vermell de la Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa (UICN) no incloses al catàleg espanyol LESRPE, com l'anguila europea (Anguilla anguilla).

· Aprovar plans i estratègies de conservació i recuperació d'hàbitats marins degradats (mínim el 20% dels inclosos a la Directiva Hàbitats), d'acord amb el Reglament Europeu de Restauració de la Natura.

· Establir un programa d'observadors a bord amb finançament compartit entre l'Estat i la CAIB per validar captures accidentals a la flota professional que opera a aigües balears.

· Incloure en els plans de recuperació nacionals espècies de taurons i rajades prioritàries identificades a les Balears: Oxynotus centrina, Scyliorhinus stellaris, Gymnura altavela, Rostraja alba, Raja radula, Mobula mobular, Prionace glauca,

Hexanchus griseus, Mustelus mustelus, Centrophorus uyato, Squalus acanthias / Squalus blainville, Bathytoshia lata, Dasyatis tortonesei i Cetorhinus maximus.

· Desenvolupar estudis genètics i genòmics a escala estatal per a les poblacions de taurons i rajades de les Balears, amb l'objectiu de comprendre'n la biodiversitat i les connexions genètiques.

· Impulsar convocatòries estatals de finançament (doctorats, post doctorats, projectes d'R+D+I) perquè les Illes Balears esdevinguin referents en taxonomia mediterrània en un termini de 10 anys.

· Impulsar estudis genètics i genòmics a escala estatal per a les poblacions d'elasmobranquis de les Balears, coordinats amb el CSIC i l'IEO.

· Impulsar des de l'Estat programes de reintroducció, cria en captivitat i translocació d'espècies de taurons i rajades en risc crític a la regió balear.

4. Reduir el renou submarí i les col·lisions amb cetacis

Les activitats marítimes han d'incorporar mesures obligatòries per disminuir els impactes acústics, establint límits de velocitat de 10-12 nusos en zones sensibles, adaptant les rutes marítimes en àrees de cria de cetacis i desenvolupant sistemes de detecció primerenca basats en boies acústiques i tecnologia avançada.

· Crear un cos estatal especialitzat i multidisciplinari per a la vigilància, control i sanció en Espais Marins Protegits, donada la manca actual de personal i mitjans efectius.

· Obligar a instal·lar dispositius AIS o VMS en tots els tipus d'embarcacions, incloses les de menys de 300 tones brutes, per millorar el control de la pressió pesquera i recreativa.

· Definir i implementar un pla de seguiment harmonitzat per a tots els EMP de la mar Balear basat en els criteris del Pla Director de la RAMPE i les Estratègies Marines, amb finançament plurianual.

· Garantir que el 100% dels EMP disposin d'òrgans consultius científics i de seguiment amb participació efectiva d'ONG, sectors i administracions.

· Sol·licitar a l'Organització Marítima Internacional (IMO) l'ampliació de la Zona Marítima Particularment Sensible (PSSA) a aigües balears.

· Coordinació entre administracions per a la vigilància i el compliment normatiu, mitjançant la formació específica del personal de vigilància (estatal i autonòmic) en la identificació d'espècies d'elasmobranquis protegides i l'elaboració de protocols d'actuació conjunts.

· Harmonitzar els protocols de seguiment d'hàbitats de coralls, gorgònies i comunitats coral·lígenes a tots els EMP estatals del Mediterrani espanyol, adaptant metodologies d'èxit d'altres comunitats autònomes.

· Establir un grup d'experts estatals en taxonomia marina mediterrània per abordar l'estudi i la classificació d'espècies de manera sistemàtica.

5. Reforçar la vigilància i el compliment de la normativa

La protecció efectiva de la mar requereix la creació d'un cos estatal especialitzat en vigilància marina, la instal·lació obligatòria de sistemes AIS o VMS a totes les embarcacions i una major coordinació entre administracions per garantir el control dels espais marins protegits.

· Crear un cos estatal especialitzat i multidisciplinari per a la vigilància, control i sanció en Espais Marins Protegits, donada la manca actual de personal i mitjans efectius.

· Obligar a instal·lar dispositius AIS o VMS en tots els tipus d'embarcacions, incloses les de menys de 300 tones brutes, per millorar el control de la pressió pesquera i recreativa.

· Definir i implementar un pla de seguiment harmonitzat per a tots els EMP de la mar Balear basat en els criteris del Pla Director de la RAMPE i les Estratègies Marines, amb finançament plurianual.

· Garantir que el 100% dels EMP disposin d'òrgans consultius científics i de seguiment amb participació efectiva d'ONG, sectors i administracions.

· Sol·licitar a l'Organització Marítima Internacional (IMO) l'ampliació de la Zona Marítima Particularment Sensible (PSSA) a aigües balears.

· Crear una base de dades estatal estandarditzada i unificada sobre taurons i rajades a la mar Balear i el Mediterrani espanyol (incloent captures, alliberaments i albiraments), amb col·laboració interregional per evitar buits d'informació.

· Coordinació entre administracions per a la vigilància i el compliment normatiu, mitjançant la formació específica del personal de vigilància (estatal i autonòmic) en la identificació d'espècies d'elasmobranquis protegides i l'elaboració de protocols d'actuació conjunts.

· Harmonitzar els protocols de seguiment d'hàbitats de coralls, gorgònies i comunitats coral·lígenes a tots els EMP estatals del Mediterrani espanyol, adaptant metodologies d'èxit d'altres comunitats autònomes.

· Establir un grup d'experts estatals en taxonomia marina mediterrània per abordar l'estudi i la classificació d'espècies de manera sistemàtica.

6. Avançar cap a una mar lliure de contaminació

S'ha d'impulsar un objectiu d'abocament zero mitjançant la modernització de les infraestructures de sanejament, el monitoratge en temps real de la qualitat de l'aigua dels emissaris i una regulació més estricta d'activitats d'alt impacte, com l'ús de motos d'aigua en zones ambientalment sensibles.

· Implementar mesures per complir els objectius del Pla d'Acció Contaminació Zero de la UE als EMP de la mar Balear, especialment en abocaments i energia introduïda (llum i renou).

· Adaptar amb caràcter prioritari la legislació estatal a la nova Directiva Europea sobre tractament d'aigües residuals urbanes, garantint les inversions necessàries per modernitzar les depuradores de les Illes Balears, reduir els abocaments al medi marí i millorar la qualitat de les aigües costaneres.

· Perseguir l'objectiu d'abocament zero al medi marí mitjançant programes de millora de sanejament a tot el litoral balear, amb coordinació entre l'Estat i la CAIB.

· Establir un programa de monitoratge continu de la qualitat de l'aigua als emissaris, amb dades obertes en temps real, basat en estàndards estatals i amb supervisió del MITECO.

· Incloure en els plans hidrològics de conca amb afectació a les Balears l'enfocament integrat de les "badies somes" (hàbitat 1160 de la Directiva Hàbitats), considerant la seva àrea d'influència terrestre (conca hidrogràfica, dinàmica hídrica i aportacions d'aigua dolça).

· Establir criteris estatals harmonitzats per a l'avaluació de la qualitat de l'aigua a les badies somes, basats en bioindicadors (POMI, CARLIT, MEDOCC adaptats) i en l'anàlisi de coliformes i enterococs.

· Regular (restriccions, vigilància, carnet obligatori, formació ambiental obligatòria) l'ús de motos d'aigua: zones sensibles on queden prohibides, insonorització obligatòria i limitació de velocitat.

7. Coordinar les mesures de protecció marina entre els organismes competents

La conservació de la mar Balear requereix una actuació coordinada entre els diferents ministeris competents, el Govern de les Illes Balears i les institucions científiques. L'Estat ha de garantir una millor coordinació de les polítiques marines i reforçar el coneixement científic com a base de la presa de decisions, impulsant sistemes avançats de monitoratge i alerta, noves tecnologies d'observació marina i programes de recerca, formació i innovació especialitzada en biodiversitat mediterrània.

· Cedir, el Ministeri de Defensa, la gestió del litoral i marina de zones militars costaneres de les Balears per al seu ús com a EMP amb la màxima protecció (zones de protecció estricta, d'acord amb les categories Ia i Ib de la UICN).

· Sol·licitar a l'Organització Marítima Internacional (IMO) la reducció del trànsit de mercants, ferris i petroliers en zones de cria de catxalots i al Parc Nacional de Cabrera.

· Desplegar un sistema d'alerta primerenca de cetacis (aplicació mòbil + boies acústiques) amb sensors del CSIC i l'IEO, i gestió de l'aplicació per part de la CAIB.

· Implementar un sistema de seguiment de la inversió pública en conservació marina que integri les dades de despesa estatal (pesca d'altura, qualitat d'aigües exteriors) i autonòmica, amb una plataforma unificada d'indicadors de l'estat de la mar Balear actualitzats anualment.

· Crear, des del Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats, un programa estatal de promoció de la taxonomia mediterrània, amb seu a les Illes Balears, que inclogui convocatòries pròpies de doctorat i post doctorat.

· Sol·licitar a la Comissió Europea l'harmonització de criteris de seguiment de l'estat de conservació de l'hàbitat 1160 (grans cales i badies somes) a tots els estats membres de la conca mediterrània.

· Crear i promoure, des de la Secretaria General de Pesca del Ministeri d'Agricultura i Pesca, campanyes de sensibilització sobre elasmobranquis dirigides a la flota pesquera professional i recreativa d'altura que opera a la mar Balear.

8. Augmentar la inversió pública destinada a la conservació de la mar Balear

La conservació marina ha de convertir-se en una prioritat estratègica de l'Estat, duplicant els recursos destinats a la vigilància i la gestió dels espais protegits, mobilitzant fons europeus específics per a la mar Balear i desenvolupant eines de comptabilitat del capital natural que permetin valorar els beneficis econòmics i socials dels ecosistemes marins.

· Augmentar el percentatge dels Pressupostos Generals de l'Estat destinat a conservació del medi marí de les Illes Balears (objectiu: duplicar-lo respecte del 2025) per garantir la vigilància, el seguiment i la gestió efectiva dels EMP.

· Crear un organisme estatal dedicat a la gestió, seguiment i control de totes les categories d'EMP a Espanya, similar al model ICATMAR.

· Implementar un sistema de comptabilitat del capital natural marí a escala estatal, integrant dades ecològiques i econòmiques, i aplicar una prova pilot a la mar Balear.

· Crear una línia específica de fons europeus per a conservació marina a les Illes Balears, amb una oficina tècnica compartida entre l'Estat i la CAIB per a la captació i acompanyament de projectes.

· Destinar fons europeus (com per exemple els fons FEDER) a projectes de millora de clavegueram, separació d'aigües pluvials i fecals, i renovació de bombes d'impulsió a les EDAR, prioritzant les badies somes de les Balears identificades com a crítiques.

· Incloure en les convocatòries estatals d'R+D+I línies específiques per al desenvolupament de tecnologies de monitoratge marí (BRUV, intel·ligència artificial per a identificació d'espècies, sistemes de vídeo subaquàtic remot).